

Юлія ПОЧИНОК

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ТЕЗАУРУС
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ**

*(енциклопедичний словник для учнів,
вчителів, студентів та викладачів)*

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 030:811.161.2

Укладач:

Ю.М. Починок — кандидат філологічних наук, викладач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського

Рецензенти:

Л. Ф. Бурлачук — доктор психологічних наук, академік Академії педагогічних наук України, завідувач кафедри психодіагностики та клінічної психології Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка

М.М. Рашкевич — асистент кафедри зарубіжної преси та інформації Львівського національного університету імені І.Франка

І.Й. Маланчук — головний інспектор шкіл відділу дошкільної, середньої та позашкільної освіти Управління освіти і науки Тернопільської міської ради

Міждисциплінарний тезаурус літературознавчих термінів

М 11 і понятя (енциклопедичний словник для учнів, вчителів, студентів та викладачів) / Упорядкування та загальна редакція Юлії Починок. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2022. — 464 с.

978-966-10-8168-9

Міждисциплінарний енциклопедичний словник-довідник літературознавчих термінів та понятя призначений для широкого кола читачів. Особливо цікавим буде для науковців-гуманітаріїв, але також знадобиться для учнів, вчителів, студентів та викладачів.

УДК 030:811.161.2

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина даного видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

Навчальне видання

ПОЧИНОК Юлія

Міждисциплінарний тезаурус літературознавчих термінів і понятя

*(енциклопедичний словник для учнів,
вчителів, студентів та викладачів)*

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, Україна, м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 34а, 46002.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, Україна, м. Тернопіль, 46008.

У випадку побажань та претензій звертатися: тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48

office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

© Починок Ю.М., упорядкування, 2019

© Навчальна книга—Богдан, виключна

ліцензія на видання, оригінал-макет, 2022

978-966-10-8168-9

А

А-ба-ба-га-ла-ма-га — видавництво художньої літератури для дітей, засноване поетом І. Малковичем (Київ, 1992).

Абетковий вірш — поетична форма, рядки (слова) якої відтворюють послідовність літер в абетці; один із різновидів акровірша.

Аболіціоністська література — література 30-60-х ХІХ ст. у США, пов'язана із суспільно-політичним рухом за визволення афро-американців від рабства напередодні і під час громадянської війни, який вплинув на публіцистичний дискурс трансценденталістів Г.Д. Торо та Р.В. Емерсона, був окреслений у памфлеті «Заклик до кольорових громадян світу» Д. Вокера, зумовив появу першого періодичного видання «Фрідом Джорнал» (1827).

Абреже — виписка, витяг з твору, скорочений переказ.

Абрскіл — абхазький героїчний епос про народженого від непорочної діви богоборця Абрскіла, відповідного грузинському Амірані, адигейському Назренжаче, Прометею, носія високих моральних цінностей, добра і справедливості.

Абруптивний діалог — діалог, у якому висловлення мовця не супроводжуються семантичним уточненням, інколи вживаються з евфемізмами, як, наприклад, у кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка.

Абсолютна поезія — програма французьких поетів другої половини ХІХ ст., що відповідала критеріям «мистецтва для мистецтва», «чистого мистецтва», його іманентному єству, позначеному артистизмом, шляхетним смаком, заперечувала служіння поза художній меті.

Абсолютне відхилення — назва міжнародної виставки сюрреалізму (1965).

Абстракціонізм — модерністсько-авангардистська стильова течія в мистецтві ХХ ст., представники якої наполягали на відмові від аристотелівської міметичної (наслідувальної) інтерпретації об'єктивного довкілля, вважаючи дистанціювання від дійсності шляхом до глибшого художнього осягнення її онтологічних та екзистенційних сутностей.

Абумуслімнаме — перський народний роман (IX — XII ст.), збірник легенд, пов'язаних із постаттю Абу Мусліма, вбитого в 755, керівника боротьби з династією Омейядів.

Авадана — близький до дисатаки жанр буддійської літератури, оповіді Будди про чесноти і пороки подвижників та проповідників, їх втілення у майбутніх переродженнях людини.

Авангард — жанрово-стильова якість літературно-мистецького явища (твір, школа тощо), яке виявляється на межі традиції і новаторських пошуків, засвідчує заперечення попередніх художніх нормативів, утверджує нову творчу модель, що в межах конкретно-історичного часу вважається перспективною. «Авангард» — літературно-мистецька група, що діяла в Харкові (1926-30) після розпаду «Гарту». До неї належали В. Поліщук (керівник), О. Левада, Г. Коляда, Г. Чернов (Малошийченко), Раїса Троянкер, В. Ярина, художники В. Єрмілов, Г. Цапок. «Авангард» — альманах «пролетарських» письменників літературного угруповання Нова Генерація. Виходив у Києві за редакцією Г. Шкурупія.

Авангард «нової хвилі» — стильова тенденція пізнього авангардизму, повністю відмежована від класичної традиції, що трактує художній твір поза втіленням у матеріалі, тому називає його «нематеріальним мистецтвом».

Авангарда друга — ініційована Я. Гжеговичем група віленських польських поетів міжвоєнного двадцятиліття (Ч. Мілош, Я. Загорський, А. Римкевич, Т. Буйницький, Є. Путрамент, Я. Маслинський та ін.) і близьких до їхньої ідейно-естетичної платформи Б.Л. Михальського, Г. Домінського, Ю. Лобовського, В. Іванюка, С. Пентака, Я. Співака та ін.

Авангарда краківська — літературне угруповання польських письменників-антитрадиціоналістів міжвоєнного двадцятиліття, яке об'єднувало футуристів (Б. Ясенський, С. Млодоженець, А. Стерн, А. Ват) та формалістів (Л. Хвістек, Т. Чижевський, А. Зомовський), очолюване Т. Пейпером, видавцем журналу (листа) «Zwrotnica» (1922-27).

Авангардизм — потужний антитрадиційний напрям літератури й мистецтва ХХ ст., пов'язаний із руйнуванням звичних художніх форм та канонів.

Аватара — в індуїзмі — одне з багатьох втілень у смертну істоту давньоіндійських богів, їх сходження на землю задля відновлення закону і чеснот (дхарми) при частковому збереженні свого божественного єства.

Августів вік — доба розквіту римської поезії за правління імператора Гая Юлія Цезаря Октавіана Августа (27 до н.е. — 14 н.е.), який припинив громадянську війну, зробив свою особу об'єктом обожнення («Діяння»).

Аверсія — сукупність риторичних фігур, які активізуються при безпосередньому звертанні до аудиторії мовця, перейнятого миттєвим емоційним поривом, що позначається на темпоритмі мовлення.

Авеста — зібрання з 21 сакральної книги (насхвів), в яких викладена суть зороастризму, поширеного на теренах давніх Ірану, Афганістану, Середньої Азії, Азербайджану (Атропатен).

Авжеж! — літературно-мистецький журнал (до 1991 — літературно-рубліцистичний альманах), заснований в 1990 як додаток до газети «Житомирський вісник» обласною організацією Співки журналістів України.

Автентизм — концепція польської літератури 30-х рр. ХХ ст., головна вимога якої полягала у «правдивості, вірогідності, речевості» зображення, пошуку художньої достовірності, відповідної життєвій.

Автентичний текст — оригінальний, достовірний текст певного письменника, що визначається при зіставленні першоджерел, видань, засвідчених волею автора, його попередніх публікацій та автографів.

Автобіографічний твір — літературно-документальний жанр, головним героєм творів якого вважається сам автор; термін автобіографія Р. Сауті (1809).

Автобіографія — опис автором свого особистого життя; художній життєпис. Від мемуарів або щоденника відрізняється наявністю елементів вимислу та узагальнення. Якщо у художньому творі автор використовував події свого особистого життя як вихідний матеріал, опрацьований ним, такий твір називається автобіографічним.

Автокоментар — тлумачення автором власного творчого процесу, доробку.

Автокомунікація — монологічна форма спілкування автора або літературного персонажа із самим собою (щоденники В. Винниченка, міркування Терпелихи з п'єси «Наталка Полтавка» І. Котляревського, сповідальна лірика тощо), коли відбувається зрушення кодів та контексту, переформулюється інформація.

Автокритика — висловлювання письменника про власний доробок чи про окремі твори на зустрічах з читачами, в пресі, в листах, у передмовах та післямовах до видань; самокритика, близька до автокоментаря.

Автологія — вживання слів із прямим значенням у поетичному тексті, на протигагу металогії; різниться від прозового мовлення, навіть якщо воно наділене зовнішніми ознаками поезії (розміром чи римою, часто okazіональною).

Автоматизація — втрата новизни зуживаною літературною формою, її механічне клішування і сприймання. Термін, обстоюваний В. Шкловським та Ю. Тиняновим.

Автоматичне письмо — прийом фіксування безпосереднього плину думки, переживань, вражень тощо поза втручанням та контролем розуму, застосований авангардистами та постмодерністами. Спирається на теоретичну концепцію інтуїтивізму А. Бергсона, «потому свідомості» В. Дільтея та теорію психоаналізу З. Фрейда.

Автоматичний аналіз дискурсу — методологія дослідження дискурсивних феноменів на основі моделювання механізмів їх соціокультурної зумовленості, запропонована французьким філософом-неомарксистом М. Пеше («Автоматичний аналіз дискурсу», 1969; «Прописні істини», 1975).

Автонім — справжнє ім'я автора, який підписує власні твори псевдонімом.

Автономія — свідоме дистанціювання особистості від соціального контексту, відмінне у інтровертивних східних (злиття людини з космічними силами) та екстравертивних західних (приборкання природи, протистояння довкіллю) культурах.

Автопереклад — переклад художнього твору з однієї мови на іншу, зроблений автором оригіналу, який відрізняється від звичайного тим, що остаточна воля лишається за письменником, схильним переробляти власний текст або наполягати на його остаточному варіанті, змінювати композицію, образну структуру, внаслідок

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію
КНИГИ.